

Marina Nemat

Prizonieră în Teheran

Cum am supraviețuit într-o închisoare iraniană

Bestseller internațional

POLIROM

Marina Nemat

Prizonieră în Teheran

Cum am supraviețuit într-o închisoare iraniană

Traducere de Mădălina Sofron și Cristina Popescu

POLIROM
2016

Unu

Potrivit unui vechi proverb persan, „oriunde ai merge, cerul are aceeași culoare”. Însă cerul canadian era foarte diferit de cel pe care mi-l aminteam din Iran. Era de un albastru mai închis și părea nesfârșit, de parcă ar fi sfidat orizontul.

Am sosit la aeroportul Pearson din Toronto pe 28 august 1991, într-o zi frumoasă, cu soare. Fratele meu ne aștepta. Soțul meu, băiețelul nostru de doi ani și jumătate și cu mine urma să locuim la el până când ne găseam un apartament. În ciuda faptului că nu-mi văzusem fratele de doisprezece ani – aveam paisprezece ani când a plecat în Canada –, l-am reperat imediat. Avea părul sur și ceva mai rar, dar era înalt de doi metri și capul i se legăna deasupra freamătului entuziast al mulțimii de oameni care așteptau.

Pe drumul de la aeroport, mă uitam pe geamul mașinii și eram uimită de peisajul nesfârșit. Trecutul era depășit și era în interesul tuturor să-l las în urmă. Trebuia să ne facem o viață nouă în țara asta străină care ne oferise adăpost când nu aveam unde să ne ducem. Trebuia să mă concentrez cu toate forțele pe supraviețuire. Trebuia să o fac pentru soțul și băiețelul meu.

Și chiar ne-am făcut o viață nouă. Soțul meu și-a găsit un loc de muncă bun, ni s-a născut și al doilea băiat, iar eu mi-am luat carnet de conducere. În iulie 2000, la nouă ani după ce ne mutaserăm în Canada, ne-am cumpărat în sfârșit o casă cu cinci camere în afara orașului Toronto și

am devenit mândri canadieni din clasa de mijloc. Aveam grijă de curtea din spatele casei, îi duceam pe băieți la înot, la fotbal și la lecții de pian și organizam grătare cu prietenii la noi acasă.

Atunci am început să nu mai pot dormi.

Totul a început cu frânturi de amintiri care mi se iveau în minte imediat ce mă culcam. Încercam să le îndepărtez, dar mă copleșeau, invadându-mi deopotrivă ceasurile din zi și din noapte. Trecutul mă ajungea din urmă și nu reușeam să-l țin la distanță. Trebuia să-l înfrunt, altfel mi-aș fi pierdut mințile de tot. Din moment ce nu puteam să uit, poate că soluția era să-mi amintesc. Am început să scriu despre perioada petrecută la Evin – bine-cunoscuta închisoare politică din Teheran –, despre tortură, durere, moarte și despre toată suferința despre care nu fusesem în stare să vorbesc niciodată. Amintirile mi s-au transformat în cuvinte și s-au eliberat din hibernarea indusă. Mă gândeam că, odată așternute pe hârtie, aveam să mă simt mai bine. Dar nu a fost așa. Aveam nevoie de mai mult. Nu puteam să păstrez manuscrisul ascuns într-un sertar din dormitor. Fusesem martoră la ceva și trebuia să-mi spun povestea.

Primul cititor a fost soțul meu. Nici el nu cunoștea amănunțele perioadei pe care am petrecut-o în închisoare. După ce i-am dat manuscrisul, l-a băgat sub pat, în partea lui, unde a rămas neatins timp de trei zile. Nu-mi găseam liniștea. Oare când o să-l citească? Oare o să înțeleagă? Oare o să mă ierte că nu i-am spus asemenea secrete?

— De ce nu mi-ai spus mai devreme? m-a întrebat când l-a citit în cele din urmă.

Eram căsătoriti de șaptesprezece ani.

— Am încercat, dar nu am putut... mă ierți? i-am răspuns.

— Nu am pentru ce să te iert. Mă ierți tu pe mine?

— Pentru ce?

— Pentru că nu te-am întrebat nimic.

orice mi-ar fi dat un punct de unde să încep, dar viața a mers mai departe ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic ieșit din comun. Am bănuț că familia mea își dorea să fiu fata inocentă care fusesem înainte de închisoare. Durerea și groaza trecutului meu o înfricoșau, așa că l-a ignorat.

Am îndemnat-o pe Parisa să mă sune și am vorbit de câteva ori. Mereu îi tremura vocea când împărtășeam amintiri despre colegile noastre de celulă, când pomeneam prietenii care ne ajutaseră să supraviețuim.

Câteva săptămâni mai târziu mi-a spus că nu mai voia să vorbim. Nu mai voia să-și amintească.

— Nu pot. E prea greu. E prea dureros, mi-a spus, cu glasul înecat de lacrimi.

Am înțeles și nu am încercat să o conving. Făcuse o alegere — și eu la fel.

Dacă am avut vreodată îndoieli cu privire la faptul că am povestit ce s-a întâmplat, acestea s-au spulberat în vara anului 2005, când am cunoscut un cuplu de iranieni în vizită la cineva. Ne-am simțit bine în prezența lor și am discutat despre lucruri obișnuite: serviciu, piața imobiliară, educarea copiilor... Când, pe seară, s-a lăsat prea rece ca să mai stăm afară, am intrat în casă pentru desert. În timp ce ne servea cafeaua, gazda m-a întrebat cum mai mergea cartea și femeia iraniană, Parisa, a vrut să știe despre ce era vorba.

— Când aveam 16 ani, am fost arestată și am fost prizonier politic la Evin timp de doi ani. Despre asta scriu, i-am răspuns.

Parisa a pălit.

— Te simți bine? am întrebat-o.

A ezitat o clipă, apoi mi-a spus că și ea fusese închisă câteva luni la Evin.

Toți cei care erau de față au tăcut, uitându-se la noi.

Parisa și cu mine am descoperit că fuseserăm închise în același timp, în zone diferite din aceeași clădire. I-am pomenit numele câtorva dintre colegile mele de celulă, dar nu le cunoștea, iar ea mi-a povestit despre prietenele ei din închisoare, pe care eu nu le știam. Cu toate acestea, împărtășeam amintiri cu privire la anumite evenimente care erau bine cunoscute majorității prizonierilor de la Evin. Mi-a mărturisit că era prima dată când vorbea cu cineva despre experiențele din închisoare.

— Nimeni nu vorbește despre asta, mi-a spus.

Exact aceeași tăcere mă ținuse și pe mine captivă mai bine de douăzeci de ani.

Când am fost eliberată de la Evin, familia mea s-a purtat de parcă totul ar fi fost în regulă. Nimeni nu pomenea de închisoare. Nu m-a întrebat nimeni „Ce-ai pățit?”. Tânjeam să le povestesc cum fusese viața mea acolo, dar nu știam de unde să încep. Am așteptat să mă întrebe cineva ceva,

Doi

Am fost arestată pe 15 ianuarie 1982, pe la nouă seara. Aveam șaisprezece ani.

În dimineața acelei zile m-am trezit înainte de răsărit și n-am reușit să mai adorm la loc. Mi se părea că în camera mea e mai întuneric și mai frig ca de obicei, așa că am rămas sub pilota din păr de cămilă și am așteptat răsăritul, dar părea că întunericul nu avea să se risipească prea curând. În zilele reci ca aceea, îmi doream ca apartamentul nostru să fie mai bine încălzit – cele două boilere cu kerosen nu făceau față –, dar ai mei îmi spuneau mereu că numai mie mi se părea că e prea frig în casă iarna.

Dormitorul părinților mei era lângă camera mea, iar bucătăria era vizavi, de cealaltă parte a holului îngust care străbătea apartamentul nostru cu patru camere. Îl auzeam pe tata pregătindu-se pentru serviciu. Deși pășea ușor, în liniște, mi-am dat seama după zgomotele înfundate că s-a dus în baie și apoi în bucătărie. Ceainicul a șuiurat. Ușa frigiderului s-a deschis și s-a închis. Probabil că tata mânca pâine cu unt și cu dulceață.

În cele din urmă, o lumină difuză a început să se strecoare pe fereastra mea. Tata plecase deja la serviciu, iar mama încă dormea. De obicei nu se dădea jos din pat înainte de ora nouă. M-am întors când pe o parte, când pe alta și am așteptat. Unde era soarele? Am încercat să-mi fac planuri pentru ziua care urma, dar nu avea niciun rost. Mă simțeam de parcă aș fi ieșit din curgerea firească a timpului. M-am

The logo for CYBRIS is located at the top left of the page. It features the word "CYBRIS" in a stylized, serif font, with the letters "Y" and "I" being significantly larger and more prominent. The text is set against a circular background that resembles an open book with pages fanning out. The entire logo is rendered in a light blue or grey color.

dat jos din pat. Podeaua acoperită cu linoleum era și mai rece decât aerul, iar în bucătărie era mai întuneric decât în camera mea. Mi se părea că n-am să mă mai încălzesc niciodată. Poate că soarele nu mai avea să răsară. După ce am băut o cană cu ceai, singurul lucru la care m-am putut gândi a fost să mă duc la biserică. M-am îmbrăcat cu haina lungă de lână maro pe care mi-o împletise mama, mi-am pus pe cap un șal mare bej și am coborât cele 24 de trepte cenușii de piatră ce duceau spre ușa de la intrare, care despărțea apartamentul nostru de strada aglomerată din centrul orașului. Magazinele încă erau închise și pe stradă nu erau prea multe mașini. Am mers spre biserică fără să ridic privirea. Nu era nimic de văzut. Pe majoritatea zidurilor erau doar imagini cu ayatollahul Khomeini și sloganuri pline de ură precum „Moarte Americii”, „Moarte Israelului”, „Moarte comuniștilor și tuturor dușmanilor Islamului” și „Moarte antirevoluționarilor”.

Am ajuns la biserică în cinci minute. Când am atins ușa grea de lemn, pe mână mi s-a așezat un fulg de nea. Teheranul a avut întotdeauna o frumusețe inocentă sub straturile înșelătoare de zăpadă și, deși regimul islamic interzisese majoritatea lucrurilor frumoase, nu reușise să împiedice ninsoarea. Guvernul le impusese femeilor să-și acopere părul și emisese edicte împotriva muzicii, a machi-ajului, a tablourilor reprezentând femei fără văl și a cărților occidentale, toate acestea fiind declarate satanice și, prin urmare, ilegale. Am intrat în biserică, am închis ușa în urma mea și m-am așezat într-un colț, uitându-mă la imaginea lui Iisus pe cruce. Biserica era goală. Am încercat să mă rog, dar cuvintele îmi rătăceau fără sens prin minte. După vreo jumătate de oră, m-am dus să-i salut pe preoți în biroul lor și m-am trezit față în față cu Andre, organistul cel frumos. Făcuserăm cunoștință cu câteva luni înainte și îl vedeam adeseori la biserică. Toată lumea știa că ne simpatizăm, dar noi eram prea timizi ca să

recunoaștem, poate pentru că Andre era cu șapte ani mai mare decât mine. Roșind, l-am întrebat ce făcea acolo atât de devreme și el mi-a spus că venise să repare un aspirator stricat.

— Nu te-am mai văzut de câteva zile, mi-a spus. Pe unde ai umblat? Te-am sunat acasă de câteva ori și mama ta mi-a spus că nu te simți bine. Mă gândeam să trec pe la tine azi.

— Mi-a fost rău. Doar o răceală, cred.

A zis că eram palidă și că ar fi trebuit să mai stau în pat vreo două zile. I-am dat dreptate. S-a oferit să mă ducă acasă cu mașina, dar simțeam nevoia să iau aer și am mers pe jos. Dacă nu aș fi fost atât de îngrijorată și deprimată, mi-ar fi plăcut la nebunie să stau puțin cu el, dar nu mai eram bună de nimic de când Sarah și Gita, prietenele mele de la școală, și Sirius, fratele lui Sarah, fuseseră arestați și duși la închisoarea Evin. Sarah era cea mai bună prietenă a mea din clasa întâi, iar Gita și cu mine eram prietene bune de mai bine de trei ani. Gita fusese arestată la jumătatea lunii noiembrie, iar Sarah și Sirius pe 2 ianuarie. Parcă o vedeam pe Gita cu părul ei șaten, lung și mătăsos și cu zâmbetul ca al Mona Lisei, șezând pe o bancă lângă terenul de baschet. Mă întrebam ce se întâmplase cu Ramin, băiatul de care-i plăcea. Nu mai știa nimic de el din vara anului 1978, ultima vară dinainte de revoluție, dinainte să se schimbe lumea. Acum era la Evin de mai bine de două luni, iar părinților ei nu li se permisesese să o viziteze. Îi sunam o dată pe săptămână și mama ei plângea de fiecare dată la telefon. Mama Gitei stătea zi de zi ore întregi în ușa casei și se uita la trecători, așteptând-o pe Gita să se întoarcă. Părinții lui Sarah se duseseră de multe ori la închisoare și ceruseră să-și viziteze copiii, dar fuseseră refuzați.

Evin fusese închisoare politică încă de pe vremea șahului. Numele său provoca frică în sufletul oricui: era sinonim

cu tortura și moartea. Nenumăratele sale clădiri erau răsfricate pe o zonă întinsă din nordul Teheranului, la poalele munților Alborz. Lumea nu vorbea niciodată despre Evin. Inspirând atâta teamă, locul era învăluit în tăcere.

În seara în care au fost arestați Sarah și Sirius, stăteam întinsă în pat și citeam dintr-un volum de poezii de Forough Farrokhzad, când ușa de la camera mea s-a trântit de perete și mama a apărut în prag.

— Tocmai a sunat mama lui Sarah... a spus ea.

Parcă aș fi tras în piept ace de gheață, nu aer.

— Gărzile Revoluționare i-au arestat și pe Sarah, și pe Sirius acum vreo oră și i-au dus la Evin.

Amorțisem toată.

— Ce-au făcut? a întrebat mama.

Bieții Sarah și Sirius! Cred că erau îngroziți. Dar totul avea să se termine cu bine. Trebuia să se termine cu bine.

— Marina, răspunde-mi. Ce-au făcut?

Mama a închis ușa în urma ei și s-a rezemat de ea.

— Nimic. Mă rog, Sarah n-a făcut nimic, dar Sirius e mujahedin.

Mi se părea că glasul mi-e stins și distant. Organizația Mujahedin-e Khalgh era un grup de musulmani de stânga care luptaseră contra șahului încă din anii '60. După reușita Revoluției Islamice, membrii grupării se opuseseră puterii nelimitate a ayatollahului Khomeini în calitate de conducător suprem al Iranului și îl numiseră dictator. Drept urmare, guvernul islamic le-a scos partidul în afara legii.

— Înțeleg. Atunci poate că pe Sarah au arestat-o din cauza lui Sirius.

— Poate.

— Mi-e așa milă de mama lor... Era distrusă.

— Gărzile le-au spus ceva?

— Le-au spus părinților să nu-și facă griji, fiindcă voiau doar să le pună câteva întrebări.

— Deci s-ar putea să le dea drumul în curând?

— Din câte-mi spui, sunt sigură că lui Sarah au să-i dea drumul în curând. Cât despre Sirius... așa-i trebuie. Nu avem motive de îngrijorare.

Apoi mama a plecat, iar eu am încercat să reflectez, dar nu am fost în stare. Epuizată, am închis ochii și am căzut într-un somn fără vise.

După asta, timp de douăsprezece zile, am dormit aproape încontinuu. Chiar și gândul de a duce la capăt cele mai simple sarcini mi se părea obositor și imposibil. Nu-mi venea să mănânc nimic și nici să beau. Nu aveam chef să citesc, să mă duc nicăieri și nici să vorbesc cu nimeni. În fiecare seară, mama îmi spunea că nu apăruse nicio veste despre Sarah și Sirius. De când fuseseră arestați, știam că eu aveam să urmez. Numele meu se afla pe o listă cu nume și adrese pe care profesoara mea de chimie, *Khanoom Bahman*, o zărise în biroul directoarei, iar directoarea noastră, *Khanoom Mahmoodi*, făcea parte din Gărzile Revoluționare. *Khanoom Bahman* era o femeie de treabă și mă avertizase că lista era destinată Tribunalului Revoluției Islamice. Cu toate acestea, nu puteam să fac altceva decât să aștept. Nu puteam să mă ascund. Unde să mă duc? Gărzile Revoluționare erau neîndurătoare. Dacă se duceau la cineva acasă să-l aresteze și nu-l găseau, arestau pe cine era acasă. Nu puteam să le pun în pericol viețile părinților mei ca să scap eu. În ultimele câteva luni, sute de oameni fuseseră arestați, acuzați fiind că s-au opus guvernului într-un fel sau altul.

La ora nouă seara, m-am dus să fac o baie. Imediat ce am dat drumul la robinet și apa a început să aburească, soneria a răsunat în casă. Mi s-au tăiat picioarele. Nimeni nu suna la ușa noastră la ora asta.

Am închis robinetul și m-am așezat pe marginea căzii. Am auzit cum părinții mei deschideau ușa și, după câteva clipe, mama m-a strigat. Am descuiat ușa de la baie și am

deschis-o. Pe hol stăteau doi bărbați înarmați, cu barbă, membri ai Gărzilor Revoluționare, purtând uniforme militare de culoare verde-închis. Unul dintre ei m-a amenințat cu arma. Mă simțeam de parcă ieșisem din propriul trup și mă uitam la un film. Nu mie mi se întâmpla asta, ci altcuiva, unei persoane pe care nu o cunoșteam.

— Rămâi aici cu ei cât percheziționez eu apartamentul, i-a spus cel de-al doilea amicului său, după care s-a întors către mine și m-a întrebat: Care e camera ta?

Îi mirosea gura a ceapă și mi s-a întors stomacul pe dos.

— Tot înainte, prima ușă pe dreapta.

Mama tremura ca varga și pălise. Își ținea mâna la gură, de parcă ar fi vrut să înăbușe un țipăt nesfârșit. Tata se uita fix la mine. Arăta de parcă aș fi fost pe moarte din cauza unei boli incurabile declanșate brusc, iar el nu mă putea ajuta cu nimic. Lacrimile îi curgeau șiroaie. Nu-l mai văzusem plângând de la moartea bunicii mele.

La scurt timp, celălalt membru al Gărzilor s-a întors cu câteva cărți de-ale mele, toate romane occidentale.

— Astea sunt ale tale?

— Da.

— Vom lua câteva ca probe.

— Ce fel de probe?

— Probe ale activității tale împotriva guvernului islamic.

— Nu sunt de acord cu guvernul, dar n-am făcut nimic împotriva lui.

— N-am venit aici să hotărâsc dacă ești vinovată sau nu. Am venit să te arestezi. Pune-ți un *chador*¹.

— Sunt creștină. Nu am niciun *chador*.

Erau surprinși.

— Nu-i nimic, a spus unul dintre ei. Pune-ți o eșarfă și hai!

1. *Chador* – șal de pânză tipic iranian, care lasă la vedere doar chipul (n.t.).